

Dotkněte se Bulharska!

Vážení čtenáři, pokračujeme s naší rubrikou Dotkněte se Bulharska, která souvisí s myšlenkou, že ať jsme kdekoli na světě, Bulharsko navždy zůstává v našem srdci, neboť je to nejkrásnější místo na Zemi. Zároveň je však tento sloupek určen také našim českým přátelům. Fakta ukazují, že pokud navštívili naši zemi alespoň jedenkrát, zamilovali si ji a vracejí se znovu a znovu. Pro většinu z nich je Bulharsko především černomořské pobřeží s jeho rozsáhlými písčnými plážemi a výtečnou kuchyní s vůní aromatické čubrice. My ovšem víme, že naše země není pouze moře. Ona uchvacuje i nás samotné svými „veselými

údolími“ a „obřimi horami“, kulturními a historickými památkami, jakými se mohou pochlubit jen málokteré evropské země. Jakýmkoliv směrem se podíváte, odhalíte čarokrásná místa, která si zaslouží být viděna, a místní kuchyně navíc obohatí vaše prožitky novými chutěmi a vůněmi.

Jak jsme již psali, Bulharsko je rozděleno do 6 regionů: Severozápadní, Severní centrální, Severovýchodní, Jihovýchodní, Jižní centrální a Jihozápadní.

Každá z oblastí je svým způsobem specifická a unikátní.

Velké Trnovo – duchovní centrum Bulharska

Velké Trnovo leží v severní části země. Bylo hlavním městem tzv. druhého bulharského státu a Bulharského knížectví v období 1878–1879. Ve středověku se nazývalo Trnovgrad a postupně se stalo známým jako Trnovo. 27. července 1965 byl název města doplněn o adjektivum „velké“ na počest jeho někdejší slávy. Díky svému bohatému kulturnímu a historickému dědictví je Velké Trnovo vyhledávaným turistickým cílem.

Carevec – bašta druhého bulharského carství

Není pochyb o tom, že první místo, jež byste měli vidět, když poprvé zavítáte do Velkého Trnova, je Carevec, nejvýznamnější pevnost majestátního Trnovgradu. Šlo o mocenské centrum druhého bulharského státu. I dnes se do pevnosti vstupuje dle stanoveného řádu, avšak kdysi byla se svými třemi řadami hradeb prstenci, čtyřmi branami a uměle vyhloubenou propastí pod první branou takřka nedobytná. U brány se setkáváme s jedním z průvodců místního historického muzea.

Nejstarší stopy po lidském osídlení Carevce pocházejí z pozdní doby měděné, asi z doby kolem roku 4 200 př. n. l. Později na kopci existovalo thrácké osídlení a v průběhu 5. stol. tu byla vystavěna raně byzantská pevnost. Předpokládá se, že někdy v této době se na kopec přestěhovala část obyvatel římského města Nicopolis ad Istrum, které bylo v té době v úpadku. O tomto období se také traduje, že Římané evakuovali bohatství města pomocí tunelů pod kopcem, které tvořily složité laby-

rinty a štoly. Když byli přinuceni dát se na ústup, vyrobili prý ve štolách smrtící pasti s hroty potřenými jedem. Tento příběh by mohl být pravdivý a poklad tam snad skutečně někde leží, anebo jde o pouhou legendu. Tak jako tak, žádný bájný poklad se dodnes nenašel.

Vraťme se však k bulharskému státu a povězme si něco o jeho dějinách. První osada předků dnešních Bulharů

tu vznikla někdy v 8. století na zbytcích byzantské pevnosti. Avšak největší rozvoj kopec zaznamenal v době druhého bulharského státu, kdy tu bylo i jeho hlavní město. A do bývalého hlavního města dnes vstupujeme ze západní strany stejným hlavním vchodem, jakým se sem vstupovalo kdysi. Ne každého napadne se po průchodu první branou podívat dolů, ale jde se po mostě spojujícím dvě několik desítek metrů vysoké skály. Přirozené spojení mezi skalami bylo před staletími uměle přerušeno právě ve prospěch obranného systému. Poté vedlo do nitra pevnosti několik dalších po sobě jdoucích bran (podle různých zdrojů byly tři nebo čtyři), z nichž každá byla chráněna jednou nebo více věžemi. Další dva menší vchody do pevnosti byly u severozápadní zdi a poblíž jihovýchodní obranné věže. Je těžké si představit, že by se někomu mohlo podařit tento propracovaný fortifikační systém zdotat.

Carevec byl očividně hustě osídlen, pozůstatky středověkých obydlí a několika kostelů se nacházejí doslova na každém kroku. Celkem byly objeveny pozůstatky asi 470 obydlí, na kopci žilo

v 12. až 14. století asi 3 000 lidí. Ruiny by si člověk mohl prohlížet celé hodiny, nebo jen tak sedět na lavičkách mezi nimi a zkusit si představit, jak tu asi starší Bulhaři žili.

Carevec pod osmanskou nadvládou

17. července 1393 bylo město dobyto osmanskými Turky. To znamenalo začátek útrap, všichni bojaři a další představitelé vládnoucí vrstvy byli zabití. Všechny kostely v Trnovu byly zbořeny a vypáleny a patriarchální chrám byl přeměněn na mešitu. Kanonizovaný sv. Evtimij Trnovský musel odejít do vyhnanství. Během staletí pod osmanskou nadvládou byli Bulhaři z Carevce vyhnáni a ve zdech pevnosti se usadili Turci. Stavěly se mešity a vznikla zde turecká čtvrť. Život postupně upadal i na sousedním opevněném kopci Trapezica, a v průběhu staletí tak Trnovo získalo svou dnešní podobu podél okolních svahů a břehů řeky Jantry.

Palác na Carevci

Představme si palác bulharských carů v celé jeho nádheře. Palácový komplex prošel od 12. do 14. století několika přestavbami a rozkládal se na ploše téměř 3000 m². Měl podobu opravdového středověkého hradu, obklopen byl samostatnou hradbou a obrannými věžemi. Komplex zahrnoval trůnní sál, palácový kostel a carské komnaty. Dnes nám v orientaci pomáhají cedulky s vysvětlivkami, co se kde nacházelo, usedáme s průvodcem k odpočinku na zbytky zdí trůnního sálu a znovu si povídáme o historii. Z nádherné mramorové a freskové výzdoby toho moc nezbylo. To ale není žádné překvapení – komplex zažil jedny z nejhorších událostí pro bulharský stát a po dobytí hlavního města v létě 1393 byl pochopitelně úplně poničen. V palácovém kostele byly uloženy relikvie sv. Petky Bulharské, stejně jako ostatky několika bulharských panovníků ze 14. století.

Patriarchální chrám Nanebevstoupení Páně

Nejvýraznějším místem Carevce bylo sídlo patriarchy na samém vrcholku kopce, z něhož byl řízen duchovní život celého státu. Celý komplex patriarchátu tvořil samostatnou pevnost, jež byla střežená věží a hradbami, a ústřed-

ním místem byl chrám Nanebevstoupení Páně. V chrámu jsou uloženy relikvie sv. Michaela Vojáka a kanonizovaných bulharských patriarchů Joakima I., Makarija a Joakima III. Chrám byl přestavěn v osmdesátých letech 20. století v rámci rozsáhlých rekonstrukcí starého hlavního města u příležitosti 1 300 let od vzniku bulharského státu. Chrám je dnes muzeem, nekonají se v něm bohoslužby a není ani vyzdoben dle kánonu. Zdi a stropy interiéru jsou dílem umělce Teofana Sokerova a výjevy představují klíčové momenty z bulharské historie. Zůstáváme usebráni v kostele, je tu nějaká velmi zvláštní energie. Tmavé odstíny výjevů snad mají připomínat tragický konec druhého bulharského státu. Ale na zdech je vyobrazeno tolik důležitých událostí z bulharské historie, že pocit národní hrdosti a sounáležitosti nakonec převládne.

Jihovýchodní věž a záležitost s Balduinem

Jdeme cestičkou podél hradeb až k jihovýchodní věži, zvané také jako Balduinova věž. Název věže je spojen s legendou, že v ní byl po porážce, kterou mu uštědřil car Kalojan v bitvě u Adrianopole v roce 1205, vězněn a zemřel zde latinský císař Balduin Flanderský. Zda tomu tak skutečně bylo, to se přesně neví. Podle jiných verzí Balduin v průběhu bitvy beze stopy zmizel. Na samotnou věž je možno vylézt (jde o kopii zachovalé středověké věže v pevnosti Červen), podívat se na Velké Trnovo z výšky a představit si, jak bylo majestátní hlavní město kdysi opevněno.

Cestou zpět opět můžeme zbytky obydlí, po celém kopci byly nalezeny nejen zbytky obytných budov, ale také 23 kostelů a čtyř městských klášterů. Je skoro poledne, přišli jsme v 8:30, ale ještě jsme nenavštívili všechna zákoutí Carevce. Palác a patriarchát na Carevci byly zničeny během osmanského vpádu a archeologický výzkum na Carevci byl zahájen až po osvobození.

Muzeum národního obrození a Ústavodárného shromáždění

Muzeum národního obrození a Ústavodárného shromáždění je jednou z nejznámějších budov ve Velkém Trnovu a po dlouhou dobu šlo také o největší a nejvýznamnější stavbu ve městě, jde o

bývalý hostinec z osmanské éry. Postavil ho Kolju Fičeto.

Po osvobození se právě zde v roce 1879 konalo Ústavodárné shromáždění a dnes si v horním patře muzea můžete prohlédnout kompletně zrekonstruovaný ústavodárný sál.

Muzejní expozice je rozložena do třech podlaží a je mimořádně bohatá. Na prvním podlaží se nám odkryla úžasná sbírka ikon a jiných církevních relikvií, některé z nich pocházejí z poloviny 16. století. V druhé části sálu jsou expozice věnované hospodářskému rozvoji Velkého Trnova v době národního obrození. Mezi nimi je také spousta zajímavých obrazů a dochovaných předmětů souvisejících s různými řemesly a profesemi té doby. Ve druhém patře se nachází expozice věnovaná národně-osvobozenckému boji a úsilí zdejších lidí o osvobození Bulharska.

Muzeum vězení

Jde v současnosti o jediné muzeum tohoto druhu v Bulharsku. Bývalá věznice, která je dnes muzeem, je jednou z mála budov, která téměř nezměnila svůj účel. Vězení zde bylo už od osmanských dob, bylo postaveno někdy v polovině 19. století. Objekt má tři podlaží (dvě nadzemní a jedno podzemní, tato architektura je pro tuto část Trnova typická), jsou zde zrekonstruované cely, samovazby a mučírny. Po osvobození budova dál sloužila jako vězení a to fungovalo až do roku 1954, než zde bylo později zřízeno muzeum. Téměř veškeré vybavení a exponáty v muzeu jsou tedy zcela autentické, včetně dek a věžeňských mundúřů, různých her a ručních výrobků. Krátce tu byl vězněn i Vasil Levski, než byl převezen do Sofie, a mezi další významné „obyvatele“ patřili Filip Totju (jedem z mála, jemuž se podařilo uprchnout), Stefan Karadža, Todor Kableškov, Bačo Kiro a další.

Samovodská čaršija

Jde asi o turisticky nejoblíbenější ulici ve Velkém Trnovu – asi díky její ryzí autentičnosti. Vznikla jako ulice řemeslníků a obchodníků v 60. a 70. letech 19. století a dodnes si uchovává podobu rušného pouličního trhu, kde si každý najde něco dle svého gusta. Kdysi stálo na Samovodské čaršiji také několik zájezdních hostinců. Dnes je obnovena

Autentický recept ze Severního centrálního regionu Bulharska

Bojarská slepičí polévka

Způsob přípravy:

Do hrnce nalijte vodu, přidejte 2 polévkové lžíce soli a vložte rozporcovanou slepici. Vařte do změknutí masa. V tlakovém hrnci vařte hodinu, v obyčejném hrnci okolo dvě a půl hodiny. Změklé maso vyndejte a nechte vychladnout. Do vývaru dejte vařit na kostky nakrájené brambory. Cibuli, mrkev, celer a papriku nakrájejte najemno a přidejte k bramborám. Maso oberte z kostí, nakrájejte a vraťte do vývaru. Vařte, dokud zelenina nezměkne. Poté přidejte vlasové nudle. Po jejich uvaření dejte do větší misky jogurt se žloutky a dobře promíchejte. Do této směsi za neustálého míchání přilijte 3–4 naběračky polévky. Opět za neustálého míchání vlijte vzniklou tekutinu do polévky. Dobře promíchejte a nechte 5 minut provařit. Nakonec opepřete a dle potřeby dosolte.

Před servírováním hotovou polévku můžete ozdobit čerstvě nasekanou petrželkou.

Potřebné suroviny:

1 menší slepice
2 cibule
6 středně velkých brambor
1 červená paprika
3 mrkve
50 g celeru
vlasové nudle dle chuti
2 žloutky
200 g bílého jogurtu
sůl a pepř
petrželka na dozdobení dle chuti

budova hostince Hadži Nikoliho, kde se nachází hotel s restaurací a rozhodně stojí za to do něj aspoň nakouknout.

Co je ještě možno vidět?

Sarafkinin dům, Asenovu machalu, Park miniaturního Bulharska, Uměleckou galerii Borise Deneva, památník Asenovců a Svatou horu.

Jak se do Velkého Trnova dostat?

Můžete jet autem, cesta ze Sofie i Varny trvá asi 3 hodiny. Nejoblíbenější veřejnou dopravou do Velkého Trnova je autobus. Vlákem je to o dost složitější, musíte nejprve do města Gorna Orjachovica a tam přestoupit na vlak do Velkého Trnova, nebo pokračovat nějakým autobusem. ♦